

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Zuzany Bystřické a soudců Mgr. Jana Jiráska, Ph.D., a Mgr. Petra Pospíšila v právní věci

žalobkyně: **D. M.**
bytem X
zastoupená advokátkou Mgr. Evou Decroix, MBA
sídlem Jiráskova 2159/25, 586 01 Jihlava

proti
žalovanému: **Krajský úřad Kraje Vysočina**
sídlem Žižkova 1882/57, 586 01 Jihlava

o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 26. 7. 2022, č. j. KUJI 65008/2022

takto:

- I. Žaloba **se zamítá.**
- II. Žalobkyně **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.
- III. Žalovanému **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Žalovaný napadeným rozhodnutím ze dne 26. 7. 2022, č. j. KUJI 65008/2022, zamítl odvolání žalobkyně a potvrdil rozhodnutí Magistrátu města Jihlavy ze dne 30. 5. 2022, č. j. MMJ/SPO/97609/2022. Tímto rozhodnutím Magistrát města Jihlavy nevyhověl žádosti

žalobkyně o změnu příjmení z příjmení M. na příjmení „M. R.“, přičemž rozhodl tak, že se změna příjmení nepovoluje.

II. Shrnutí argumentů obsažených v žalobě

2. Žalobkyně namítla, že správní orgány nesprávně posoudily skutkový stav věci a dospěly k nesprávnému právnímu posouzení. V rámci správního řízení žalobkyně uvedla několik důvodů pro změnu svého příjmení – zachování vlastní rodinné linie, prezentování pospolitosti a rodiny s partnerem T. R., s nímž očekávala narození dcery, a konečně důvody profesní.
3. Společně s partnerem T. R. se jako rodiče nezletilé dcery M. (dosud neurčeného příjmení) hodlají aktivně podílet na jejím vývoji, vyřizovat její úřední záležitosti nebo s ní cestovat do zahraničí. Odůvodnění žalovaného, že nesezdané páry a jejich společné děti mají běžně rozdílná příjmení, považuje žalobkyně za zásah do své osobní a rodinné sféry, včetně porušení negativního závazku státu nezasahovat do práva na jméno.
4. Změna příjmení na jediné příjmení by v jejím případě měla za následek přerušeni viditelnosti jejího díla a narušení vybudovaných vazeb v uměleckém prostředí. Výčet žalovaným uváděných známých osob, u nichž k přerušeni viditelnosti při změně příjmení nedošlo, neznamená, že by dané platilo u všech osob pohybujících se v umělecké sféře. Tyto osoby (Tatiana Dyková, Vendula Pizingerová, Tereza Ramba, Jennifer Affleck) jsou totiž známy zejména svým obličejem. Dílo žalobkyně ovšem nespočívá v její osobní prezentaci; žalobkyně se zabývá choreografií a režii tanečních představení, pohybovým vedením performerů a pedagogickou činností. Na své příjmení tak má navázány vybudované vazby v uměleckém prostředí.
5. Žalobkyně konečně namítla, že nevyhověním její žádosti došlo k porušení též pozitivního závazku státu, neboť veřejný zájem nebyl dostatečně odůvodněn a ospravedlněn, a zároveň tím došlo k zásahu do jejích základních práv, konkrétně čl. 10 odst. 1 a odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Její žádost není v rozporu s žádným právním předpisem a neexistuje nic, co by svědčilo v její neprospěch z důvodu veřejného zájmu. Vážnost změny dostatečným způsobem prokázala a žalovaný selhal při posuzování důvodnosti její žádosti a veřejného zájmu na stálosti příjmení osob. Žalobkyně o své původní příjmení nepřijde, přičemž identifikace osob je zajištěna především pomocí rodných čísel. Veřejný zájem na přiřazení osoby k rodině nesoucí shodné příjmení nemůže být dotčen, neboť žalobkyně se domáhá toho, aby ji její příjmení spojovalo s vlastním dítětem a jeho otcem. Na základě výše uvedeného proto navrhla, aby soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení.

III. Vyjádření žalované

6. Žalovaný ve svém vyjádření k žalobě odkázal na své rozhodnutí, v němž se s námitkami žalobkyně již vypořádal. Poukázal též na úpravu zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, podle níž pro výkon rodičovské odpovědnosti není podstatné, zda mají rodiče a děti stejná příjmení. Z § 662 odst. 2 občanského zákoníku pak dle žalovaného plyne zřetelný úmysl zákonodárce omezit užívání vícero příjmení. V případě povolení požadované změny by došlo ke zvýraznění rozdílu v možnostech volby příjmení dítěte narozeného v manželství a mimo něj. Závěrem žalovaný navrhl, aby soud žalobu zamítl.

IV. Posouzení věci

7. Žaloba není důvodná.
8. Příjmení jednotlivce je ústavně chráněno článkem 10 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva (rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 22. 2. 1994 ve věci *Burghartz proti Švýcarsku*, č. 16213/90, § 24, všechna zde uvedená rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva jsou dostupná online z <http://hudoc.echr.coe.int>) je ochrana příjmení součástí práva na ochranu soukromého a rodinného života ve smyslu čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.
9. Z tohoto práva vyplývá státu nejen negativní závazek nezasahovat do příjmení jednotlivců (stát jednotlivci nesmí nařizovat změnu příjmení), ale i pozitivní závazek umožnit jednotlivci změnu příjmení, pakliže tomu nebrání veřejný zájem (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 2. 2016, č. j. 2 As 324/2015-16, a rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 11. 1994 ve věci *Stjerna proti Finsku*, č. 18131/91, § 38). Zároveň je však třeba zdůraznit, že Evropský soud pro lidská práva dává vnitrostátnímu zákonodárci široký prostor pro uvážení, neboť je věcí zákonodárce, aby v ústavou vytyčených mantinelech rozhodl o vnitrostátní politice úpravy jmen a příjmení. Právní úprava změny jmen a příjmení je mezi členskými státy Rady Evropy značně odlišná. Nevyhovění žádosti o změnu příjmení nicméně proto nemusí založit porušení tohoto ústavně chráněného práva. V každém jednotlivém případě je tak třeba hledat spravedlivou rovnováhu mezi zájmy individuálními a zájmy veřejnými. Veřejným zájmem, který může odůvodňovat nevyhovění žádosti o změnu příjmení, je například zájem na jednoznačné identifikaci osob, řádné vedení evidence obyvatelstva nebo přiřazení osoby k rodině nesoucí shodné příjmení.
10. Podobně též Ústavní soud ustáleně judikuje, že veřejná moc je oprávněna zasahovat do základních práv jednotlivce pouze ve výjimečných případech a je-li takový zásah „*ospravedlněn určitým veřejným zájmem, který však musí vést v konkrétním případě k proporcionálnímu omezení příslušného základního práva*“ (nález Ústavního soudu ze dne 12. 5. 2004, sp. zn. I. ÚS 167/04 či ze dne 4. 11. 2015, sp. zn. IV ÚS 3900/14). Podle ustálené judikatury Ústavního soudu je třeba „*z mnoha myslitelných výkladů zákona [...] v každém případě použít pouze takový, který respektuje ústavní principy*“ (nález Ústavního soudu ze dne 3. 2. 1999, sp. zn. Pl. ÚS 19/98). Orgány veřejné moci mají povinnost „*interpretovat a aplikovat právo pohledem ochrany základních práv a svobod*“ (nález Ústavního soudu ze dne 24. 9. 1998, sp. zn. III. ÚS 139/98).
11. Užívání více příjmení upravuje v zákonné rovině § 70 odst. 1 zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů („zákon o matrikách“), který taxativně stanovuje podmínky, za nichž je možné více příjmení užívat. Konkrétně podle § 70 odst. 1 zákona o matrikách platí, že „*občan může užívat více příjmení pouze za těchto podmínek:*“
 - a) *nabyli-li je podle dříve platných předpisů a je oprávněn je užívat podle tohoto zákona, anebo*
 - b) *prohlásil-li souhlasně při uzavírání manželství, že příjmení druhého snoubence užívajícího více příjmení bude jejich příjmením společným, anebo*
 - c) *prohlásil-li při uzavírání manželství, že spolu se společným příjmením bude užívat a na druhém místě uvádět příjmení předchozí, nebo*
 - d) *jde-li o příjmení dítěte po jeho rodičích, kteří jsou oprávněni užívat více příjmení, nebo*

e) *nabyl-li je v souvislosti s osvojením.*“

12. Podle § 72 odst. 1 zákona o matrikách lze „*jméno, popřípadě jména, nebo příjmení, popřípadě více příjmení, která je fyzická osoba povinná užívat, změnit fyzické osobě pouze na základě její žádosti, případně žádosti jejích zákonných zástupců.*“
13. Podle § 72 odst. 2 zákona o matrikách se „*změna příjmení povolí zejména tehdy, jde-li o příjmení hanlivé, nebo směšné, nebo je-li pro to vážný důvod.*“
14. V nyní řešeném případě nespadal důvod žádosti o změnu příjmení žalobkyně pod podmínky zakotvené v § 70 odst. 1 zákona o matrikách. Žádost žalobkyně tak byla posouzena podle § 72 odst. 2 zákona o matrikách. S ohledem na princip ústavně konformního výkladu a princip prozařování základních lidských práv je třeba toto ustanovení vykládat v souladu s výše uvedenou judikaturou Evropského soudu pro lidská práva a Ústavního soudu.
15. V tomto ohledu ovšem může soud plně vyjít z rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 5. 2011, č. j. 1 As 26/2011-55, v němž byla posuzována právě žádost o změnu příjmení na více příjmení a v němž Nejvyšší správní soud provedl ústavněkonformní výklad citovaného ustanovení. Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že „*na posuzování žádosti o změnu příjmení dle § 72 odst. 2 zákona o matrikách nelze aplikovat § 70 odst. 1 téhož zákona. To nicméně neznamená, že by matriční úřad neměl zohlednit zásadu omezené přípustnosti užívání více příjmení, jejímž vyjádřením je posledně uvedené ustanovení. Při posuzování žádosti o změnu jediného příjmení na více příjmení se tato zásada projeví v přísném zkoumání, zda požadovaná změna je odůvodněna tak výjimečnými skutečnostmi, pro něž nepostačí změna jediného příjmení na jiné jediné příjmení ...*“ Nejvyšší správní soud tedy dovodil, že změna příjmení dle § 72 odst. 2 zákona o matrikách může spočívat v nahrazení dosud užívaného jediného příjmení více příjmeními, jen jestliže to opodstatňuje vážný důvod, pro nějž se o změnu příjmení žádá. Vážný důvod je povinen tvrdit a prokázat žadatel.
16. K pojmu „vážný důvod“ Nejvyšší správní soud uvedl, že zákon nikterak neomezuje skupinu případů, které lze podřadit pod tento neurčitý právní pojem. Užití neurčitého právního pojmu poskytuje dané právní normě značnou obsahovou pružnost, umožňuje zohlednit všechny okolnosti konkrétního případu a nalézt spravedlivou rovnováhu mezi vážně míněnou vůlí žadatele směřující ke změně příjmení a veřejným zájmem na stálosti příjmení osob a snadné identifikaci osob. Vážné důvody „*[m]ohou být motivovány např. snahou navázat na rodovou tradici (např. zabránit tomu, aby vymřením rodu „po meči“ přestalo být užíváno příjmení rodu v dané linii). Stejně tak to mohou být důvody reagující na nespravedlnosti, které se udály předkům žadatele během komunistického režimu v letech 1948 až 1989. Jestliže je důvod žádosti o změnu příjmení spjat s osobou (či skupinou osob - např. rodovou linií), která užívá více příjmení, pak změna příjmení spočívá v tom, že dosavadní příjmení je nahrazeno více příjmeními. Na druhou stranu nebude zpravidla důvod pro změnu jediného příjmení na více příjmení pouze z toho důvodu, že např. otec žadatele, jehož příjmení žadatel užívá, způsobil žadateli vážnou újmu, a proto žadatel již dále nechce nést otcovo příjmení. V těchto případech, které nejsou motivovány citovým přilnutím žadatele k osobě v současnosti či minulosti užívající více příjmení, je třeba zohlednit přísnost koncepce zákona o matrikách ohledně užívání více příjmení (...). K naplnění účelu žádosti v těchto případech postačí změna jediného příjmení na jiné jediné příjmení.*“ (viz citovaný rozsudek, body 26 a 27).
17. V projednávané věci soud předně konstatuje, že napadené rozhodnutí není nezákonné jen proto, že se žalovaný ztotožnil se závěry prvostupňového rozhodnutí a tyto závěry do svého rozhodnutí převzal. Obě správní rozhodnutí totiž tvoří z hlediska soudního přezkumu jeden

celek (srov. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 10. 2004, č. j. 5 Afs 16/2003-56). Správní orgán I. stupně se přitom zabýval posouzením jednotlivých důvodů žádosti o změnu příjmení na str. 4 – 7 svého rozhodnutí, kde podrobně rozebral jejich vážnost.

18. Soud se tedy zabýval jednotlivými uváděnými důvody pro změnu příjmení, jež žalobkyně označuje za vážné, a dospěl k následujícím závěrům.
19. Žalobkyně nejprve poukazovala na to, že se s partnerem hodlají oba aktivně podílet na vývoji nezletilé dcery, vyřizovat její úřední záležitosti nebo s ní cestovat do zahraničí. K tomu soud ve shodě se správními orgány uvádí, že výkon rodičovské odpovědnosti (rodičovských povinností a práv) není nijak závislý na rozdílnosti příjmení rodičů a dítěte. Rodičovská odpovědnost vzniká rodičům narozením dítěte a zaniká nabytím zletilosti dítěte zcela bez ohledu na shodnost, tvar, počet či vůbec existenci příjmení dítěte a rodičů (viz § 858 občanského zákoníku). Bez ohledu na případnou (dnes zcela běžnou) rozdílnost příjmení, se tak v daném případě mohou jak žalobkyně, tak její partner, aktivně podílet na výchově nezletilé dcery, včetně uváděných návštěv lékaře, cest do zahraničí, vyřizování úředních záležitostí atd. Pro ilustraci lze uvést, že např. při vyřízení prvního občanského průkazu pro nezletilé dítě bude konkrétní rodič potřebovat rodný list, ať už sdílí či nesdílí s daným dítětem stejné příjmení (viz § 12 a § 67 odst. 1 zákona č. 269/2021 Sb., o občanských průkazech). Do výkonu rodičovské odpovědnosti žalobkyně a jejího partnera podoba příjmení nijak nezasahuje. Odhodlání žalobkyně a jejího partnera aktivně se podílet na rodičovské odpovědnosti vůči své dceři je tak jistě chvályhodné, avšak zjevně se nejedná o vážný důvod pro změnu příjmení žalobkyně na dvě příjmení ve smyslu § 72 odst. 2 zákona o matrikách.
20. Žalobkyně dále argumentovala, že z profesních důvodů není v jejím případě (a v případě partnera) možná změna jejich příjmení na jediné příjmení. Žalovaný argumentoval, že u významných osob jako např. Tatiany Dykové, Terezy Ramba či dalších nedošlo k přerušení viditelnosti a vybudovaných vazeb. Soud se ztotožňuje s žalobkyní, že argumentace žalovaného není na její případ zcela přílehavá. Žalovaným uváděné osoby jsou totiž známé zejména prostřednictvím svých tváří, zatímco žalobkyně se zabývá choreografií a režii tanečních představení, pohybovým vedením performerů a pedagogickou činností. Na druhé straně však soud v uváděném profesním důvodu neshledává, ve shodě se správními orgány, vážnost důvodu ve smyslu § 72 odst. 2 zákona o matrikách, potřebného pro povolení změny příjmení na dvě příjmení. Žalobkyni totiž nikdo ke změně příjmení nenutí, a tudíž ze strany státu není nepovolením požadované změny jakkoliv zasahováno do žalobkyní vybudovaných vazeb v uměleckém prostředí. Naopak paradoxně vyhovění žádosti žalobkyně o změnu jejího – v uměleckém světě známého – příjmení na příjmení dvě by spíše mohlo vést k narušení viditelnosti žalobkyně, neboť známá podoba jejího příjmení by již neexistovala. Argumentace žalobkyně proto není přesvědčivá. Kromě toho soud poznamenává, že si žalobkyně může zvolit své dosavadní příjmení jako umělecké příjmení (např. jako Lucie Bílá), které bude odlišné od jejího skutečného příjmení (společného s partnerem a dcerou). Stejně může ale postupovat i její partner.
21. Soud shrnuje, že ve své podstatě je žádost žalobkyně vyvolána narozením dcery. Žalobkyně zřejmě považuje za vhodné vyřešit dopady této skutečnosti do svého života tak, že dcera bude mít dvě příjmení po matce i po otci. Toho se pak snaží docílit nejprve změnou svého příjmení (srov. k tomu výslovně vyjádření partnera žalobkyně ze dne 6. 5. 2022). Jak ovšem bylo výše uvedeno, příjmení dcery žalobkyně, ať už bude jakékoliv, nemá žádný vliv na rozsah a výkon rodičovské odpovědnosti ani na uměleckou kariéru žalobkyně. Kromě toho

v době rozhodování žalovaného nebylo toto příjmení určeno. Nebyla zde tedy ani rozdílná příjmení matky a dcery, na nichž byla žádost žalobkyně o změnu příjmení nutně postavena. Pokud by totiž dcera měla určeno stejné příjmení jako žalobkyně, postrádaly by oba žalobkyně uváděné důvody pro změnu příjmení opodstatnění.

22. Žalobkyně též namítla, že se správní orgány nezabývaly posuzováním vážností jí uváděných důvodů a veřejného zájmu stojícího na druhé straně. Soud vnímá, že v rozhodnutích správních orgánů není toto porovnávání detailně rozebráno, avšak z celkového pohledu na daná rozhodnutí je patrné, že i veřejným zájmem se správní orgány zabývaly (viz odstavec začínající na řádce 5, str. 7 rozhodnutí správního orgánu I. stupně a str. 4 napadeného rozhodnutí). Je tak zřejmé, že správní orgány při rozhodování posouzení těchto dvou stran „mince“ provedly. Veřejný zájem na stálosti příjmení a výjimečnosti důvodů, u kterých má být změna příjmení povolována, však v konkrétním případě převážil nad žalobkyní uváděnými důvody pro změnu příjmení. Ty soud ve shodě se správními orgány neshledává vážnými ve smyslu § 72 odst. 2 zákona o matrikách.
23. Nevyhovění žádosti žalobkyně o změnu příjmení nelze s ohledem na výše popsané konkrétní hodnocení věci vnímat jako porušení čl. 10 Listiny, neboť právní úprava změny příjmení není nastavena tak, že by změnu příjmení měl správní orgán povolit vždy bez dalšího. Jak ostatně uvedl i Evropský soud pro lidská práva ve věci *Stjerna proti Finsku*, nevyhovění žádosti nemusí vždy představovat porušení chráněných práv.
24. Závěrem žalobkyně odkázala na rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 4. 6. 2019, č. j. 57 A 30/2019-60, podle něhož „pokud není ve správním řízení zjištěno, že žádost o změnu příjmení je odůvodněna důvody skrývajícemi jiné, zákonem nedovolené, důvody, neměl by správní orgán změně příjmení v zásadě bránit“. Kasační stížnost proti tomuto rozsudku byla sice zamítnuta rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 1. 2020, č. j. 9 As 220/2019-28; ten však značně široké závěry krajského soudu korigoval s tím, že je vždy třeba prokázat vážný důvod pro změnu příjmení (viz body 34 a 35). Skutkové okolnosti věci řešené Krajským soudem v Plzni a Nejvyšším správním soudem pak byly odlišné od případu žalobkyně. Sice se jednalo o žádost o změnu jednoho příjmení na dvě, nicméně tuto žádost podali manželé poté, co si při uzavření sňatku ponechali svá původní příjmení. Důvody, které manželé uváděli, pak byly odlišné do důvodů a motivů prezentovaných žalobkyní. Žalobkyní citovanou větu proto nelze vytrhávat z kontextu uvedeného případu a činit z ní obecné závěry.

V. Závěr a náklady řízení

25. Soud tedy shledal námitky žalobkyně neopodstatněnými. Jelikož v řízení nevyšly najevo ani žádné vady, k nimž musí soud přihlížet z úřední povinnosti, zamítl žalobu jako nedůvodnou podle § 78 odst. 7 s. ř. s.
26. O náhradě nákladů řízení bylo rozhodnuto podle § 60 odst. 1 s. ř. s., podle něhož nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Žalobkyně ve věci úspěch neměla, a proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalovanému správnímu orgánu, kterému by jinak jakožto úspěšnému účastníkovi řízení právo na náhradu nákladů řízení příslušelo, náklady řízení nad rámec jeho běžné administrativní činnosti nevznikly.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává u Nejvyššího správního soudu. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Brno 27. června 2023

JUDr. Zuzana Bystřická v. r.
předsedkyně senátu